

มติชนรายวัน
พ.ศ. 29 ธ.ค. 54

ข้อคิดวันเกษียณ

วราภรณ์ สามโกเศศ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

เมื่อข้าราชการเกษียณอายุ เรามักจะได้อ่านหนังสือชีวประวัติและผลงานของ ท่านผู้เกษียณอายุกันอยู่เสมอ นาน ๆ จะพบหนังสือที่มีแนวแปลกสักครั้ง เมื่อไม่นานมานี้ ผมได้พบหนังสือลักษณะที่ว่าเป็นของคุณวลัยรัตน์ ศรีอรุณ ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ผู้เกษียณอายุเมื่อปลายเดือนกันยายนที่เพิ่งผ่านไป

หนังสือเล่มเล็กที่มีคุณค่านี้ผู้เกษียณอายุเป็นผู้เขียนเองทั้งหมด เมื่อผมได้อ่าน ก็รู้สึกขึ้นมาว่าต้องเอามาติดต่อเพื่อให้ได้อ่านกันกว้างขวางยิ่งขึ้น

ผมขอยกมาเป็นตอน ๆ ที่โดนใจผมแล้วกัน อย่างไรก็ตามก็ก่อนอื่นขอเล่าประวัติ คุณวลัยรัตน์สักเล็กน้อย ก่อนเข้ามหาวิทยาลัยเธอเรียนที่โรงเรียนเซนต์สิริอนุสสรณ์ จบปริญญาตรีรัฐศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมดีมาก) สาขาบริหารรัฐกิจ จาก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จบ Post-Graduate Diploma ด้าน Development Studies จาก มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ และจบปริญญาโทด้าน Public Policy and Administration จาก Institute of Social Studies ที่มีชื่อเสียงจากเนเธอร์แลนด์ เธอทำงานที่สำนักงบประมาณตลอด ระยะเวลา 37 ปีของอายุราชการ มีประสบการณ์กว้างขวางมาก และเป็นผู้ที่มีฝีมือในการทำงาน เหนือสิ่งอื่นใดเธอเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงในความเป็นผู้มีหลักการ มีความตรงไปตรงมา มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีมนุษยสัมพันธ์ดีเยี่ยม เธอได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการสำนัก งบประมาณเมื่อต้นตุลาคม 2552

ข้าราชการผู้ใหญ่ต้องประสบแรงกดดันด้วยกันทั้งนั้น มากบ้างน้อยบ้าง สำหรับเธอนั้น “การได้รับตำแหน่งสูงสุดมาด้วยความไม่มีเงื่อนไข ถือเป็นโชคดีส่วนตัว การทำงานในตำแหน่งสูงสุดบนความไม่มีเงื่อนไข ถือเป็นโชคดีของส่วนรวม

ความโชคดีส่วนตัวคือ แม้มีแรงกดดันก็เหมือนไรซึ่งความกดดัน ความเหน็ดเหนื่อยกับความกดดันนั้น แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ความเหน็ดเหนื่อยเป็นผลจาก

ทำงาน ความกดดันเป็นผลจากความขัดแย้งระหว่างความถูกต้องกับความไม่ชอบธรรม หรืออาจหมายถึงความขัดแย้งระหว่างประโยชน์ส่วนรวมกับประโยชน์ส่วนตัว

เมื่อเหน็ดเหนื่อยโดยไม่มี ความกดดัน ย่อมหมายถึงผลงานที่ปราศจากความขัดแย้งระหว่างความถูกต้องและความไม่ชอบธรรม และเป็นความเหน็ดเหนื่อยที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมโดยแท้.....”

ในเรื่องการทำงาน “ในชีวิตการทำงาน หากความจริงที่ว่า “ไม่มีใครเก่งไปทุกเรื่อง และไม่มีใครไม่เก่งไปทุกเรื่อง” เป็นที่ตระหนักอยู่ในใจของตนเองแล้ว ไม่ว่าจะในฐานะหัวหน้าหรือลูกน้องก็ย่อมทำให้การทำงานร่วมกันเป็นไปด้วยความสุขของทุกฝ่าย และนำไปสู่ผลสำเร็จอันเกินคาดได้

ไม่มีใครเก่งไปทุกเรื่อง ไม่มีใครไม่เก่งไปทุกเรื่อง หากไม่สามารถค้นและพบความไม่เก่งในความเก่ง หรือความเก่งในความไม่เก่งของผู้อื่นแล้วละก็ ผู้ที่ไม่เก่งมิใช่ผู้ใดเลยนอกจากตนเอง

ความมีประสิทธิภาพในการทำงานต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม หากไม่เช่นนั้นแล้วการไร้ประสิทธิภาพย่อมควรแก่การสรรเสริญมากกว่าการถูกตำหนิใช่หรือ”

คุณวลัยรัตน์พูดถึงเรื่องความกล้าหาญในการทำงานอย่างน่าฟังว่า “.....ความกล้าหาญที่ถูกใช้โดยคนไม่ดี ผนวกกับความกล้าหาญที่ไม่ถูกใช้โดยคนดี เป็นสิ่งที่น่ากลัวสำหรับอนาคตของสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมขนาดเล็กอย่างองค์กรหนึ่ง ๆ หรือสังคมขนาดใหญ่ระดับประเทศชาติ จะเริ่มกล้าหาญกันตั้งแต่บัดนี้หรือจะรอจนถูกปกครองโดยคนไม่ดี และไม่มีโอกาสที่จะได้ใช้ความกล้าหาญอีกเลย มีคำพูดว่าคนกล้าตายครั้งเดียวและขอต่อด้วยความเชื่อว่า “คนไม่กล้าตายทั้งเป็น” และคนที่คิดว่าตนเป็นคนดี แต่ปล่อยให้ความไม่ดีเกิดขึ้นทั้งรู้โดยไม่มี ความกล้าที่จะทำอะไรเพื่อขจัดความไม่ดีนั้น ไม่น่าจะเรียกได้ว่าเป็นคนดี แต่เป็นคนที่คุณตายไม่เอาธุระส่วนรวมและเอาตัวรอดไปวัน ๆ หนึ่งเท่านั้นเอง ไม่สนใจว่าองค์กรจะอยู่อย่างสง่างาม หรือจะอยู่แบบเน่าและหมดคักดีศรี คนแบบนี้ยังจะคิดว่าตนเองเป็นคนดีอยู่อีกหรือ“

ในสังคมไทยบุญคุณและความถูกต้องชนกันเสมออย่างสับสน ความคิดในเรื่องนี้ของเธอก็คือ “บุญคุณและความถูกต้องเป็นสิ่งที่ควรจะต้องไปด้วยกัน แต่หากเมื่อใดที่ต้องเลือกระหว่างการทดแทนบุญคุณกับความถูกต้อง ควรจะกลับไปทบทวนดูว่าบุญคุณนั้นเกิดมาจากความสุจริตใจของผู้มีบุญคุณหรือไม่ คำว่าบุญคุณต้องแตกต่างจากคำว่า

“แลกเปลี่ยน” อย่างสิ้นเชิง เพราะหากต้องแลกเปลี่ยนก็แปลว่าต้องมีการคาดหวังถึงสิ่งตอบแทนซึ่งกันและกัน แต่การมีบุญคุณไม่ต้องการสิ่งตอบแทนอื่นใดนอกจากความรู้สึกที่ดีต่อกัน และโอกาสที่ผู้เป็นหนี้บุญคุณจะทำสิ่งดี ๆ และถูกต้องต่อผู้มีบุญคุณ โอกาสเช่นที่ว่าต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด และเป็นโอกาสที่เมื่อเริ่มต้นแล้วไม่มีวันสิ้นสุดจนกว่าชีวิตจะหาไม่ โอกาสนี้เรียกกันว่าความกตัญญูซึ่งเป็นเหตุแห่งความเจริญทั้งปวง”

ในฐานะลูกสาวที่อยู่กับพ่อและแม่มาตลอด เธอให้แง่มุมของความรักที่มีต่อพ่อและแม่ ดังนี้ “เมื่อสมัยที่ยังมีพ่อแม่อยู่ครบ เพื่อนที่เขาสูญเสียพ่อไปแล้วพูดเสมอว่าให้รักพ่อแม่ให้มาก ๆ ให้ทำดีต่อพ่อแม่มาก ๆ ฟังแล้วก็รู้สึกว่าคุณรักก็รักแน่ การทำดีต่อพ่อแม่เท่าที่ทำก็ดีแล้ว แต่เมื่อวันหนึ่งที่พ่อจากไปจึงรู้ว่าที่ว่ารักแล้วและทำดีแล้วนั้นยังไม่เพียงพอเลย จะเรียกว่ารู้สึกตัวเมื่อสายไปก็น่าจะถูก เพราะถึงแม้ยังเหลือแม่อยู่และรักแม่ทำดีกับแม่มากแค่ไหน ก็ยังอยากให้พ่อกลับมาเพื่อที่จะรัก และทำดีกับพ่อให้มากกว่าที่เคยรักและเคยทำ บัดนี้จึงรู้ว่าทำไมเพื่อนพูดแบบนั้น ก็พยายามพูดต่อกับทุกคนที่รู้จักแบบเดียวกัน แต่เรื่องเช่นนี้คงอาจจะไม่สามารถบอกต่อให้คนอื่นเข้าใจได้จนกว่าผู้หนึ่งจะผ่านเหตุการณ์ด้วยตนเอง

ทุกวันนี้ไม่มีอะไรมากเกินไปสำหรับแม่ ไม่มีอะไรยากเกินไปที่จะทำให้แม่ แต่เมื่อถึงเวลาที่แม่ต้องจากไปก็คงรู้สึกเช่นเดียวกันกับเมื่อพ่อจากไปแล้ว คือยังรักและทำดีให้ไม่พอ คนที่ยังมีครบทั้งพ่อและแม่ลองจำลองเหตุการณ์ว่าไม่มีพ่อหรือแม่ดู แล้วจะได้เริ่มเพิ่มเติมความรัก และทำดีต่อพ่อแม่ก่อนที่จะสายเกินไปดีไหม”

ขอจบด้วยข้อคิดในเรื่องช้าและเร็ว ดังนี้ “คิดเร็ว ทำเร็ว น่าเชื่อถือ /คิดช้า ทำช้า น่าเบื่อ /คิดเร็ว ทำช้า น่ารอ /คิดช้า ทำเร็ว น่ากลัว
คิดเร็ว พูดเร็ว น่าเชื่อถือ /คิดช้า พูดช้า น่าเบื่อ /คิดเร็ว พูดช้า น่ารอ /คิดช้า พูดเร็ว น่ากลัว
/คิดช้า ทำช้า อาจช้าไป /คิดไว ทำไว อาจพลาด / ช้ากับพลาด คงต้องเลือก”

ขอสวัสดิ์ปีใหม่ด้วยการฝากข้อคิดเหล่านี้ครับ
